

**Cerebral
Parese-foreningen**

CP-foreningens interessepolitiske program for 2024-2026

Vedtatt på landsmøte den 25.-26. mai 2024

Interessepolitisk program for 2024-2026

1.0 Innledning

«CP-foreningens overordnede mål er samfunnsmessig likestilling og deltakelse for mennesker med cerebral parese og andre lignende nevrologiske diagnoser. CP-foreningen vil motarbeide alle former for diskriminering av funksjonshemmede og krever anerkjennelse av alle menneskers likeverd, like rettigheter og like muligheter.»

Ifølge formålsparagrafen til CP-foreningen er foreningens viktigste oppgave å arbeide for samfunnsmessig likestilling og deltakelse for personer med CP og lignende nevrologiske diagnoser. For å oppnå dette har CP-foreningen utarbeidet et interessepolitisk program og en organisatorisk strategi. Dette er CP-foreningens interessepolitiske program for 2024-2026.

Kapittelinnndeling:

Kap. 1: Innledning

Kap. 2: Likestilling, deltagelse og antidiskriminering

Kap. 3: Oppvekst, skole og utdanning

Kap. 4: Arbeid og levekår

Kap. 5: Fritid og ferie

Kap. 6: Bolig

Kap. 7: Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Kap. 8: Pårørendepolitikk

Kap. 9: Eldrepolitikk

Kap. 10: Helse og omsorg

Kap. 11: Tilgjengelighet, teknologi, hjelpemidler og transport

2.0 Likestilling, deltagelse og antidiskriminering

CP-foreningen vil arbeide for likestilling og deltagelse, samt bekjempe diskriminering. Mange med CP, uansett alder eller grad av diagnose, møter på fordommer og manglende kunnskap. Dessverre opplever også mange å bli utestengt fra viktige samfunnsarenaer. Denne urettferdigheten må synliggjøres tydeligere. Nedsatt funksjonsevne er et diskrimineringsgrunnlag på lik linje med blant annet kjønn, etnisitet, tro- og livssyn og seksuell orientering.

CP-foreningen vil fortsette å arbeide for at FN-konvensjonen for funksjonshemmedes rettigheter (CRPD) skal innarbeides i norsk menneskerettighetslov. Dersom CRPD-konvensjonen tas inn i menneskerettsloven vil den ved motstrid ha forrang over annet lovverk. Dette vil gi personer med funksjonsnedsettelse mer synlighet, status og anerkjennelse enn det som er tilfelle i dag.

Vi vil også prioritere andre overordnede likestillingssaker, som en helhetlig og mer rettferdig BPA-ordning, et universelt utformet samfunn, et mer inkluderende skole- og arbeidsliv og et mer likeverdig helsetilbud rundt om i landet.

CP-foreningen vil arbeide for:

- å motvirke diskriminering og sosial utestengelse på alle samfunnsområder.
- at CRPD skal bli inkorporert i norsk menneskerettighetslov.
- at Norge skal signere tilleggsprotokollen, slik at norske innbyggere gis adgang til å klage til FN.
- mer kunnskap om CP og funksjonsnedsettelse, blant annet ved at ansatte i alle offentlige tjenester skal få opplæring i CRPD.
- at vi får på plass en bedre og mer rettferdig BPA-ordning, som utvides til å gjelde alle samfunnsområder.
- en ny forpliktende handlingsplan for universell utforming med klare tidsfrister.
- et mer likeverdig helse- og tjenestetilbud, blant annet ved at den nye retningslinjen for diagnostisering og behandling av CP i et livsløp blir tatt i bruk i alle landets helseforetak.
- at ASK (alternativ supplerende kommunikasjon) blir definert som språk i språkloven og at ASK-brukere blir likestilt som tegnspråklige.

3.0 Oppvekst, skole og utdanning

3.1 Oppvekst og gode overganger

Vi vil arbeide for at alle barn og unge med CP har en trygg oppvekst, kjenner seg ønsket og får delta på lik linje med andre.

Vi vil også arbeide for å gjøre overgangene mellom barnehage og skole, mellom skoletrinnene, til høyere utdanning og inn i voksenlivet enklere.

I barnehage, skole og skolefritidsordninger (SFO) er det viktig at de voksne rundt barnet tilegner seg relevant kunnskap om CP, blant annet om kognisjon, energiøkonomisering og ASK.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at overgangene møtes med tiltak som gjør det lettere for hele familien.
- at informasjon om CP gjøres tilgjengelig for barnehage, skoler, studiesteder, kommuner og andre relevante instanser.
- at elever med CP tilbys nevropsykologisk utredning og veiledningssamtale, der ny skole er involvert, om resultatene i forkant av ny skolesituasjon/overgang. Resultatene må utgjøre grunnlaget for videre oppfølging av barnet.
- at det i barnehage, skole og skolefritidsordninger tas større hensyn til barnas energibruk.
- at alle barnehager, skoler og skolefritidsordninger fungerer som en inkluderingsarena.

3.2 Barnehage

Hvordan barnehagen oppleves har stor betydning for barna selv og familien. Det er viktig at barn med CP møter trygge og kompetente voksne og at det samarbeides med relevante instanser. Barn med funksjonsnedsettelse må sikres tidlig innsats og følges opp individuelt med kunnskapsbaserte og riktige tiltak.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at alle barnehagebarn kan delta på lik linje i lek og læring.
- at alle barnehagebarn som har behov det, sikres individuell oppfølging og støtte til å utvikle sitt eget potensial.
- at personalet har tilgang på kunnskap om CP, riktig bruk av hjelpemidler og ulike kompensierende tiltak.
- at alle barn i barnehagen som har behov for det sikres alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) og at de ansatte får tilstrekkelig opplæring og har nødvendig kompetanse.
- at spesialpedagogikk og kunnskap om funksjonsnedsettelse styrkes i barnehagelærerutdanningen.

3.3 Grunnskole og videregående opplæring

Vi vil arbeide for en inkluderende skole, der alle elever blir sett, stilt forventninger til og opplever å ha like muligheter. Dessverre er det mange barn og unge med CP og lignende funksjonsnedsettelse som opplever sosial utestengelse og mobbing. Vårt mål er at alle barn og unge med CP skal få et faglig og sosialt utbytte av skolen.

Det er viktig at valg av skole tar utgangspunkt i hva som er til det beste for barnet. Noen opplever best læring, mestring og utvikling ved å gå på skole i nærmiljøet, andre gjennom et mer spesialisert tilbud. Mangelfull universell utforming og ressurser skal ikke hindre barn i å gå på nærskolen sin. Dessverre er det fortsatt mange skolebygg og uteområder som ikke er universelt utformet.

Vi vil arbeide for å ivareta, samt styrke rettighetene til elever med CP. Vi er særlig opptatt av å bedre kvaliteten på den individuelt tilrettelagt undervisningen og den tilpassede undervisningen. Det er også viktig at elever som bruker alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) blir ivaretatt gjennom hele utdanningsløpet.

Dessverre er det mange skoler og kommuner som bryter opplæringsloven, uten at det får noen konsekvenser. Vi mener derfor at Statsforvalterne må få flere virkemidler og sanksjonsmuligheter.

Vi vil arbeide for at flere elever med funksjonsnedsettelse fullfører videregående skole, blant annet gjennom bedre tilpassede utdanningsløp og flere tilpassede lærlingeplasser. Yrkes- og studieveiledningen må styrkes for å ivareta behovene til elever med funksjonsnedsettelse.

CP-foreningen vil arbeide for:

- universelt tilgjengelige skolebygg, ved at «veikart for universell utforming av nærskoler» blir gjennomført innen 2030.
- å sikre rettighetene til elever med funksjonsnedsettelse som individuelt tilrettelagt opplæring, alternativ supplerende kommunikasjon (ASK), praktisk tilrettelegging og assistanse.
- at ASK skal bli anerkjent som et eget språk i språkloven.
- at det skal bli enklere å få med egen BPA-assistent i skolen.

- at alle elever som har behov for individuelt tilrettelagt opplæring skal få opplæring av fagpersoner med pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetanse.
- at pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) styrkes.
- at kompetansen og laget rundt elevene og skolene styrkes, uten at ressursene til Statped som et statlig nasjonalt støttesystem svekkes.
- å sikre retten til å fullføre videregående skole uansett alder og funksjonsnivå.
- flere lærlingeplasser for elever med funksjonsnedsettelse.
- å styrke yrkes- og studieveiledningen for elever med funksjonsnedsettelse.
- at elevene skal informeres om tilretteleggingsmuligheter ved eksamen, og at det skal foretas en individuell vurdering av praktisk gjennomføring av eksamen i forkant av selve eksamensdagen.
- at alle, også elever med utviklingshemming, skal ha en fullverdig skoledag.
- at spesialpedagogikk og kunnskap om funksjonsnedsettelse styrkes i lærerutdanningen.
- at regelverket knyttet til skolemiljø og mobbing følges opp alle berørte instanser og med tiltak som virker.
- at statsforvalter får flere virkemidler, slik at brudd på opplæringsloven faktisk får konsekvenser.

3.4 Høyere utdanning

Det er en sterk sammenheng mellom utdanningsnivå og sysselsetting for personer med funksjonsnedsettelse. Vi vil arbeide for at flere unge med CP og lignende funksjonsnedsettelse tar høyere utdanning og gjennomfører hele utdanningsløpet.

Overgangen til studielivet må bli enklere. Det er avgjørende at studenter som trenger BPA eller andre tilretteleggingstiltak får innvilget dette ved studiestart. På den måten får de bruke energien sin på studier, framfor logistiske og praktiske utfordringer. Regelverket bør endres slik at det blir enklere å ha med egne BPA-assistenter på universitet og andre studiesteder.

Vi vil også arbeide for mer universelt utformede universiteter og andre studiesteder. Det må i større grad legges til rette for at studenter med funksjonsnedsettelse kan delta i det faglige og sosiale på lik linje med alle andre. Vi savner også en mer helhetlig tilretteleggingstjeneste og karriereveiledning.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at flere med CP skal kunne gjennomføre høyere utdanning.
- en lovfestet rett til tilrettelegging innen høyere utdanning.
- å gjeninnføre utdanning som tiltak for ungdom under 22 år.
- at det legges til rette for tidligere opptak for studenter med funksjonsnedsettelse.
- at det skal bli enklere for studenter å få vedtak på BPA, ved at det blant annet ikke stilles krav til bostedsadresse for å kunne søke.
- at alle studiesteder skal være universelt utformet (inkludert læremidler).
- at universitetene utarbeider konkrete retningslinjer for universell utforming som de ulike linjeforeningene kan benytte seg av.

- at det skal bli enklere for studenter med funksjonsnedsettelse å dra på utveksling til utlandet der dette er den del av studiet eller et valg i studieløpet.
- flere tilrettelagte studentboliger.
- flere tilrettelagte folkehøyskoletilbud.

4.0 Arbeid og levekår

4.1 Arbeid

Personer med funksjonsnedsettelse er en ressurs i arbeidslivet, men dessverre er det mange som står ufrivillig utenfor. Vi vil derfor arbeide for at flere med CP skal få delta i arbeidslivet og å beholde arbeidstilknytningen lengst mulig. Det må også bli enklere å ta i bruk restarbeidsevnen sin og kunne kombinere arbeid og uføretrygd.

Det må legges til rette for at flere arbeidsgivere ansetter arbeidstakere med funksjonsnedsettelse. Dette handler om å utfordre holdninger og fordommer og å appellere til at flere bedrifter, både private og offentlige, tar et større samfunnsansvar ved å etablere flere arbeidsplasser og stillinger som er tilpasset personer med funksjonsnedsettelse.

Det er viktig at NAV organiseres og gis mer ressurser slik at saksbehandlerne på de lokale NAV-kontorene er i stand til å kunne gi en tett, individuell og riktig oppfølging til de som trenger det. Det er også viktig at personer på uføretrygd får arbeidsoppfølging dersom de har behov for det.

Vi vil også arbeide for å styrke ordninger som VTA og VTO (Varig tilrettelagte arbeidsplasser og Varig tilrettelagte arbeidsplasser i ordinær bedrift) og Helt med. Det er også viktig at det etableres flere og mer differensierte dagtilbud utenfor det ordinære arbeidslivet.

CP - foreningen vil arbeide for:

- å gjeninnføre inkluderingsmålet om at 5 % av alle nyansettelser i staten og kommunene skal være personer med funksjonsnedsettelse eller hull i CVen.
- at det opprettes flere tilpassede stillinger som øremerkes personer med nedsatt funksjonsevne og at arbeidsplasser som tar dette ansvaret blir kompensert økonomisk.
- at NAV organiseres og gis mer ressurser slik at de lokale saksbehandlere får større mulighet til å kunne følge opp hver enkelt med riktig oppfølging og tiltak.
- at de statlige rammene for ordningen med funksjonsassistanse i arbeidslivet økes og at ordningen utvides til og også gjelde personer med kognitive vansker.
- at ordningen med funksjonsassistanse også gjelder de som har praksisplass, slik at de som er i praksis og på utprøving kan få mulighet til å få vist seg tilstrekkelig fram.
- at de statlige rammene for lønnstilskudd økes, slik at flere arbeidsgivere kan ansette og beholde personer med CP. For mange med CP kan lønnstilskudd utgjøre et reelt alternativ til uføretrygd.

- å styrke vernet i arbeidsmiljøloven for personer med funksjonsnedsettelse.
- flere VTA og VTO-plasser og at ordningen tilpasses bedre den enkeltes funksjonsevne og at ordningen forblir et statlig ansvar.
- å styrke ordninger som Helt med, slik at vi kan inkludere flere med utviklingshemming i ordinært arbeidsliv.
- at kommunene stimuleres til å etablere flere dagaktivitetstilbud som alternativer til ordinært arbeid. Dagtilbudene bør bli mer spesialiserte i forhold til fysisk og psykisk funksjonshemming slik at gruppedynamikken og aktivitetene kan tilrettelegges bedre til funksjonsnivået.

4.2 Økonomi og levekår

Personer med funksjonsnedsettelse har dårligere økonomiske levekår sammenlignet med befolkningen ellers, både på grunn av svakere tilknytning til arbeidslivet og merkostnader som følge av sin livssituasjon. Mange har fått ytterligere dårligere råd de siste årene, på grunn av prisstigning og høyere bokostnader.

Vi vil derfor arbeide for å øke helsebaserte ytelser som uføretrygd og arbeidsavklaringspenger. Vi vil også styrke ordninger som virker kompensierende og reduserer de økonomiske følgene av det å ha en funksjonsnedsettelse. Vi mener også at de ulike støtteordningene og ytelsene, må sees mer i sammenheng enn de gjør i dag. Den enkelte skal ikke risikere å miste en viktig inntekt, på grunn av endringer i en annen.

Vi vil støtte opp regjeringens arbeid om å innføre en ny tillitsreform i NAV. I denne sammenheng vil vi arbeide for at også brukerne av NAV gis mer tillit. For eksempel opplever mange med CP eller familiene deres et altfor stort krav om dokumentasjon i de ulike søknadsprosessene.

Vi vil arbeide for at omverdenen og myndighetene i større grad enn i dag ser på uføre som en positiv ressurs i samfunnet. Uføre skal ha mulighet til å delta i arbeidslivet og det må bli enklere å bidra på andre samfunnsarenaer, som for eksempel innenfor frivilligheten og i organisasjonslivet.

CP-foreningen vil arbeide for:

- å heve minstesatsene i de helsebaserte ytelsene, som uføretrygd og arbeidsavklaringspenger.
- å bevare uføretrygd for unge under 30 år.
- at vilkåret for å få ung ufør-ordningen endres, slik at alle, uansett grad av CP-diagnose og som kvalifiserer for uføretrygd, får innvilget denne ordningen.
- at alle som ønsker det får en individuell arbeidsevnevurdering.
- at de som har fått innvilget arbeidsavklaringspenger (AAP) skal beholde de til de enten er avklart til arbeid eller uføretrygd.
- at de som har fått innvilget uføretrygd skal få arbeidsoppfølging hos NAV.
- å øke fribeløpet i uføretrygden til 1 G.
- at egenandelen for helsetjenester for personer med funksjonsnedsettelse og kroniske diagnoser holdes på et lavest mulig nivå.

- en grunn- og hjelpestøtnadsordning som faktisk dekker de ekstrautgiftene kronisk syke og funksjonshemmede har.
- at flere får innvilget bostøtte, inkludert unge uføre, og at bostøtten ikke reguleres i trappetrinn slik at ikke små eller tilfeldige inntekter resulterer i kutt som overstiger ekstraintekten (for eksempel oppmuntringslønn).
- at regjeringen følger opp stortingsmeldingen om rettigheter til utviklingshemmede.

5.0 Fritid og ferie

Vi vil arbeide for at alle med CP, uansett alder, får mulighet til ha en aktiv fritid med meningsfulle fritids- og kulturaktiviteter. Dessverre opplever vi at mange utestenges fra deltagelse på kultur-, idretts- og fritidsarenaer fordi tilbudene ikke er tilstrekkelig tilrettelagte, eller fordi de ikke har tilgang på BPA eller andre støtteordninger. Informasjon om tilgjengelighet og praktiske forhold er også for dårlig.

Vi vil også arbeide for retten til ferie. For enkelte er ferieturer nesten uopnåelig, fordi man ofte må betale lønn til personale og/eller har merkostnader ved reise og opphold. Det er også vanskelig å finne feriesteder som er tilstrekkelig tilrettelagt.

Vi opplever at mange som bor i kommunale omsorgsboliger i liten grad har tilgang på BPA og at de i stor grad er prisgitt det tjeneste- og fritidstilbudet som boligen tilbyr. Det er også andre grupper som har utfordringer med å reise på ferie på egenhånd. Vi vil derfor arbeide for at kommunene tar større ansvar for å sikre den enkeltes muligheter til ferie, både ved tilskudd og hjelp til assistanse.

CP-foreningen vil arbeide for:

- en mer rettferdig og helhetlig BPA-ordning, som sikrer den enkelte mulighet til å kunne ha en aktiv fritid.
- at den kommunale ordningen med ledsagerbevis på arrangementer, attraksjoner og offentlig transport blir lovfestet og utvidet, uten aldersbegrensning.
- universelt utformede kultur- og fritidstilbud, noe som også inkluderer flere tilrettelagte lekeplasser for barn.
- at kultur- og fritidsaktører (inkludert kirker), utbedrer informasjonen om tilgjengelighet på sine lokaler og arrangement.
- flere universelt tilrettelagte toalett med stellebenker på offentlige kultursteder.
- at flere natur og rekreasjonsområder gjøres tilgjengelig for personer med funksjonsnedsettelse.
- styrke ordningen med aktivitetshjelpemidler for voksne over 26 år.
- flere tilrettelagte fritidsboliger.
- flere tilrettelagte turer til varmere strøk.
- at kommuner i større grad gir tilskudd til ferie for personer med store hjelpebehov.
- at hjemkommune/oppholdskommune i større grad samarbeider om ferieavvikling for personer som har hjelpebehov.

6.0 Bolig

Det må bli enklere for personer med CP og lignende funksjonsnedsettelse å komme inn på boligmarkedet og eie egen bolig. Dyr tid og vanskelige økonomiske tider rammer naturligvis personer med funksjonsnedsettelse, fordi mange med CP, grunnet helseutfordringer, er nødt til å jobbe redusert eller har ulike trykdeordninger. Vi vil derfor arbeide for å styrke ulike kompenserende økonomiske ordninger.

Kommunene må også sikre at det finnes trygge, tilrettelagte og rimelige boliger til leie for de som trenger det. Det er et utstrakt problem i dag at husleiene, både i det private og kommunale markedet (inkludert omsorgsboliger), er alt for høye, sammenlignet med den enkeltes inntekt.

Mange med funksjonsnedsettelse, særlig utviklingshemmede, opplever en begrenset valgfrihet når det gjelder valg av bolig. Vi vil arbeide for at personer med funksjonsnedsettelse skal ha innflytelse og medbestemmelse på hvor en skal bo, hvordan en skal bo og hvem en skal bo sammen med.

Kommunenes boligpolitikk må i større grad ta utgangspunkt i den enkeltes/de enkelte families behov, og ikke være styrt av det boligtilbudet som allerede eksisterer.

Vi vil også arbeide for at det må bygges flere tilrettelagte og universelt utformede boliger, og at det gis tilstrekkelige tilskudd, slik at enkeltpersoner i alle aldre og familier har råd til å tilpasse boligen sin.

CP-foreningen vil arbeide for:

- å styrke de statlige boligsosiale virkemidlene i ny sosial bolig lov.
- at økonomiske støtteordninger som startlån og ulike tilskudd, øremerkes over statsbudsjettet, slik at alle kommuner tilbyr støtte.
- at den nasjonale bostøtteordningen gjennomgås og forbedres og inkluderer flere med uføretrygd.
- at den individuelle retten til bolig styrkes og at den enkelte sikres medbestemmelse og innflytelse i valg av bosted.
- at kommuner ikke planlegger og bygger store institusjonslignende omsorgsboliger for unge og voksne, og avlastningsboliger for barn med CP og lignende funksjonsnedsettelse.
- at bofellesskap har nødvendige kvaliteter slik som tilgjengelige fellesarealer som forhindrer isolasjon.
- at det skal bli enklere for unge med CP og deres pårørende å få hjelp og veiledning i kommunene til å kunne planlegge og gjennomføre flytting og å etablere seg i egen bolig.
- at det skal bli enklere for eldre med CP å planlegge alderdommen sin og etablere seg i en trygg og tilpasset bolig.
- at kravene til universell utforming styrkes, blant annet til areal, slik at vi får flere leiligheter som faktisk har plass til ulike tekniske hjelpemidler og nødvendig utstyr som for eksempel ladning av elektriske rullestoler.
- at det etableres flere tilgjengelige utleieboliger og leie-til-eie-løsninger.
- at de kommunale husleiene reduseres og at ordninger som «gjengs leie» avskaffes.
- at vedlikehold prioriteres i kommunale boliger.

- at personer med CP og lignende funksjonsnedsettelse som bor i kommunale omsorgsboliger med personalbase, bør få innflytelse ved ansettelse av personell.
- at personell i kommunale omsorgsboliger er faglærte og får tilstrekkelig opplæring i CP, CRPD og ASK.
- at personer med CP og lignende funksjonsnedsettelse som bor i kommunale omsorgsboliger med personalbase, skal få innvilget egne timer til sosiale aktiviteter/fritid/ferie. Et visst antall timer pr. uke som man kan spare i en timebank.

7.0 Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Vi vil arbeide for en forbedret, utvidet og mer rettferdig BPA-ordning. Det på tide at vi får en assistanseordning som sikrer reell likestilling, og som gir den enkelte bedre mulighet til å leve et selvstendig, deltagende og aktivt liv.

Vi mener at alle med assistansebehov, uansett alder eller grad av CP, skal få innvilget BPA. Den enkelte må sikres et tilstrekkelig antall timer, og i større grad bestemme selv hva BPA-timene skal brukes til. Ordningen må utvides til å gjelde alle samfunnsområder.

I dag er det store forskjeller i hvordan kommunene praktiserer BPA-ordningen og den er altfor sårbar overfor dårlig kommuneøkonomi. Dette gir urettferdige utslag for mange, og vi vil derfor arbeide for at ordningen gis en mer stabil finansiering enn det som er tilfelle i dag. Dersom BPA-ordningen skal flyttes ut av helselovgivning, er det viktig at den enkeltes rett til medisins- og helsehjelp fortsatt blir ivaretatt i ny lov. Vi vil også arbeide for at ordningen med assistert ledelse videreføres og at med-leder sikres en større ivaretagelse enn det som er tilfelle i dag.

Vi vil også arbeide for en større forståelse og kunnskap i samfunnet om hva BPA-ordningen er og hvor viktig den er for personer med funksjonsnedsettelse.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at retten til BPA utvides til å gjelde alle, uansett alder, som har et reelt behov for assistanse, inkludert personer med lett motorisk grad av CP.
- at overføringen av ansvaret og finansieringen av BPA overføres fra kommunene til staten.
- at det må bli enklere å beholde BPA-vedtaket ved flytting over kommunegrenser og bydeler.
- at retten til BPA ivaretas i en egen lov, men der helsehjelp og medisinsk oppfølging inkluderes for de som har behov for det.
- at BPA innvilges til elever i grunnskolen, videregående opplæring og ved høyere utdanning, herunder utveksling og studier i utlandet.
- at BPA-ordningen for studenter skal være på plass før studiestart.
- at familier i større grad gis reell valgfrihet, det vil si at de kan velge BPA framfor avlastning utenfor hjemmet dersom det er mest hensiktsmessig. En utvidet rett til SFO (4.-7.trinn) ikke skal hindre familier å få innvilget vedtak om BPA.
- at personer som bor i døgnbemannede omsorgsboliger også skal få tilgang på BPA-tjenester.

- at det blir enklere å få med BPA på reise eller ferie.
- at BPA-ordningen fortsatt skal sikre muligheten til å få assistert ledelse.
- å motivere private leverandører til å utvikle brukervennlige systemer, som tar høyde for at arbeidsledere kan ha kognitive utfordringer eller synsproblemer.
- mest mulig fleksible BPA-ordninger, uten at det går på tvers av arbeidsmiljøloven og rettigheter til de ansatte.
- at kommuner, bydeler og saksbehandlere får opplæring i CRPD og kunnskap om BPA og intensjonen med ordningen.

8.0 Pårørendepolitikk

Mange pårørende bruker unødvendig mye tid og ressurser på å orientere seg i systemet. For familier med store omsorgsoppgaver er det et stort behov for mer informasjon, et koordinert tjenestetilbud, samt hjelp og støtte i viktige prosesser og overganger.

Det er viktig med et godt støtte- og avlastningstilbud, slik at pårørende makter å stå i krevende og belastende omsorgsoppgaver over tid. Vi vil arbeide for at pårørende får innflytelse og medbestemmelse på hva slags tilbud som tildeles fra kommunen.

Mange pårørende sliter med å beholde tilknytningen til arbeidslivet. Vi mener det er mulig å både arbeide for et mer inkluderende arbeidsliv og bedre kompensierende økonomiske ordninger. Det er viktig at foreldre til barn som har store omsorgsbehov ikke blir rammet økonomisk.

Flere velferdsordninger opphører i det barnet fyller 18 år, selv om ikke omsorgsbehovet har endret seg vesentlig. Vi vil derfor jobbe for å bedre støtteordningene for foreldre som har hjemmeboende barn med store hjelpebehov.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at kommunene følger opp plikten til å tilby til barnekoordinator, koordinator, individuell plan og ansvarsgruppe.
- at bevilgningene til barnekoordinatorordningen øremerkes over statsbudsjettet.
- at avlastningstilbud, støttekontakttilbud, og tilbud om praktisk bistand tilpasses den enkeltes families reelle behov.
- at pårørende kan få beholde rett på forhøyet hjelpestønad, opplæringspenger og omsorgspenger etter at barnet har fylt 18 år, dersom det er hjemmeboende og har funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom.
- at pleiepengeordningen forblir tids-ubegrenset for familier med alvorlige syke barn.
- at arbeidsgivere fortsatt forskutterer pleiepenger.
- at omsorgsstønad rettighetsfestes, og at nasjonale retningslinjer må sikre lik tilgang til ordningen og definere en minstesats.
- at ektefelle/samboer kan få økonomisk kompensasjon for å følge nærstående med CP til sykehus og andre helsetjenester, og for å kunne gi nødvendig støtte og oppfølging i en kortere sykeperiode.
- at søsken ivaretas og inkluderes i rollen som pårørende.
- at barn til personer med CP og lignende funksjonsnedsettelse ivaretas og får tilstrekkelig veiledning i rollen som pårørende.

- at de som trenger ledsager i forbindelse med reise til behandlings- og rehabiliteringstilbud får dekket kostnaden.

9.0 Eldrepolitikk

Vi vil arbeide for en eldrepolitikk, som ivaretar behovene for personer som har levd hele livet med nedsatt funksjonsevne. Det er ikke slik at man blir «lik alle andre» når man fyller 67 år. Eldre med CP møter på andre typer utfordringer enn sine jevnaldre. Det er også viktig å ta høyde for at mange med CP får ulike typer senskader og føler på alderdommen tidligere enn funksjonsfriske.

Det er viktig at eldre i dag får bedre oppfølging i tjenesteapparatet, slik at det blir enklere å planlegge en trygg og god alderdom. Det må blant annet tilføres mer ressurser til hjemmetjenestene og ergoterapitjenesten, for å opprettholde livskvalitet og trivsel. Det er også viktig med tiltak som hindrer ensomhet og isolasjon.

Vi har for lite kunnskap om hvordan aldring med funksjonsnedsettelse gir seg utslag i forhold til helse, boforhold, deltakelse og familieliv, så vil arbeide for at det forskes mer på denne gruppa.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at kommunene i større grad planlegger og tilrettelegger for eldre som har levd med funksjonsnedsettelse.
- at det skal bli enklere for eldre med CP å få hjelp og støtte i kommunene til å kunne etablere seg i en hensiktsmessig og tilrettelagt bolig.
- at også personer med CP over 67 år skal få innvilget BPA og beholde ordningen så lenge det er hensiktsmessig for den enkelte bruker.
- at fysioterapi blir en del av den hjemmebaserte omsorgen, både i hjemmetjenesten og på sykehjem
- ulike tiltak som begrenser ensomhet og isolasjon, eksempelvis praktisk bistand, støtte til transport, mer brøyting, strøing og økt framkommelighet på vinterstid.
- bedre tilgang på psykisk helsehjelp, for å mestre de psykiske påkjenningene som økende funksjonstap kan gi.
- at primær- og spesialisthelsetjenesten har mer fokus på sammensatte utfordringer og utbedrer sine rutiner for samarbeid på tvers av profesjoner og avdelinger på sykehusene.
- å utvide støtte til tannbehandling
- behandlingsreiser til utlandet eller støtte til opphold på behandlingssteder i varmere strøk.
- at teknologien tilpasses behovene til eldre med funksjonsnedsettelse og at det i større grad tas hensyn til alle de som har vanskeligheter med å finne ut av internett, smarttelefon og nye betalingsløsninger.
- at seniorpolitikk på arbeidsplassen må ivareta særskilt personer med funksjonsnedsettelse.
- at det forskes mer på aldring og funksjonsnedsettelse, særlig senskader.
- at det forskes og informeres bedre om viktigheten av ernæring og kroppsvekt, for å opprettholde best mulig evne til bevegelse, balanse og forflytning gjennom livet.

10.0 Helse og omsorg

10.1 Spesialisthelsetjenesten

CP-diagnosen er omfattende og krever spesialister og tverrfaglighet. Vi vil arbeide for å styrke og videreutvikle det nevrologiske tilbudet i helseforetakene. I 2024 legger NorCP og Helse Sør-Øst fram en kunnskapsbasert retningslinje for diagnostisering og oppfølging av personer med CP i et livsløp. Vi vil arbeide for at denne retningslinjen blir iverksatt i alle helseforetak, og bidra til et mer likeverdig helsetilbud i hele landet.

Riksrevisjonen har nylig avdekket at rehabiliterings- og habiliteringstilbudet i landet er for dårlig og vi vil arbeide for å styrke dette tilbudet, både i spesialisthelsetjenesten og i kommunene, og samarbeidet mellom disse nivåene.

Alle barn med CP, også de lett motorisk grad, skal tilbys et systematisk og kunnskapsbasert oppfølgingstilbud gjennom NorCP. Vi vil fortsatt arbeide for å utvide den systematiske oppfølgingen til å også gjelde voksne med CP og å få til gode overganger i oppfølgingstilbudet mellom barn og voksne.

Det viktig at intensive habiliteringstilbudet styrkes for alle, uansett alder eller grad av CP. Vi vil både arbeide for å styrke intensivtilbudet i helseforetakene, samt beholde private tilbud som er viktige for våre medlemmer. Vi opplever ikke at det offentlige tilbudet er ikke tilstrekkelig i dag.

Forskrifter, prioriteringsveiledere, retningslinjer og veiledere er ikke godt nok innarbeidet i praksis. Det er medvirkende til at det er for stor variasjon i tilbud og tjenester.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at CP-diagnosen kan stilles tidligere enn i dag og at innsatsen settes inn tidligere for å bevare og utvikle det motoriske og kognitive funksjonsnivået.
- at det forskes mer på CP og lignende nevrologiske diagnoser, både på årsaker, forløp og effekt av behandlingstilbud.
- at det innføres et systematisk kunnskapsbasert oppfølgingsprogram for alle voksne med CP, som omfatter både motorisk, kognitiv og psykisk helse, og at det utvikles bedre overganger mellom barne- og voksenhabiliteringene.
- at den nye retningslinjen for diagnostisering og oppfølging av personer med CP i et livsløp blir iverksatt i alle helseregioner.
- et tilstrekkelig tverrfaglig intensivtilbud, som også inkluderer private tilbud som har spesialisert på CP og lignende diagnoser.
- at de som skal bruke habiliterings- og rehabiliteringstjenester har valgfrihet på tvers av kommuner og helseregioner.
- at CP-diagnosen prioriteres i oppfølgingen av regjeringens hjernehelsestrategi.
- at ordningen behandlingsreiser til utlandet utvides til å inkludere CP-diagnosen og lignende diagnoser.
- en mer helhetlig tankegang omkring pasientene, der spesialist- og primærhelsetjenesten samarbeider tettere.

10.2 Primærhelsetjenesten

I tillegg til en god spesialisthelsetjeneste, er vi også avhengige av en velfungerende helsetjeneste kommunalt. Det er en utfordring at kommunene har fått mer ansvar og flere oppgaver, uten at de har fått tilstrekkelige midler og ressurser til å følge opp.

Ifølge medlemsundersøkelser fra 2023 opplever mange av våre medlemmer at helsetjenestene og oppfølgingen i kommunene er for dårlig. Særlig voksne med CP, savner et mer helhetlig og tverrfaglig habiliteringstilbud i hverdagen. Etter at diagnoselisten for fysioterapi har blitt avviklet, opplever mange at tilbudet har blitt dårligere og at kronikere i mindre grad blir prioritert. Vi vil derfor arbeide for å styrke fysioterapitilbudet i kommunene. Dette er viktig for å redusere smerter og styrke den enkeltes livskvalitet.

For mange med CP er fastlegeordningen viktig. Fastlegen har en viktig rolle i å henvise til spesialister, behandlings- og rehabiliteringsinstitusjoner, samt skrive erklæringer i forbindelse med søknader. Vi vil arbeide for at fastlegeordningen blir bedre tilpasset behovet til personer med CP og lignende diagnoser.

Det er viktig at alle helsetjenestene er universelt tilgjengelige, slik at personer med CP og lignende diagnoser får samme tilbud som andre, når det gjelder ulike screeningsundersøkelser, for eksempel kolesterolverdier, mammografi, gynekologi eller gastroskopi.

Arbeidet med digitalisering og teknologisk utvikling er viktig, og kan også gi nye muligheter for informasjon og beslutningsstøtte. Det er viktig at løsningene blir universelt utformet og at det gis støtte og opplæring i bruk.

CP-foreningen vil arbeide for:

- et mer likeverdig behandlings- og tjenestetilbud i kommunene.
- at kommunale tilbud videreføres etter fylte 18 år og at voksne med CP får en mer systematisk og helhetlig oppfølging.
- at det satses mer på et tverrfaglig habiliteringstilbud i kommunene (hverdagsrehabilitering)
- at kronikere og personer med funksjonsnedsettelse får et tilstrekkelig og varig fysioterapitilbud, ved blant annet å unngå pålagte opphold i behandling over tid, og ulike kommunale prioriteringsnøkler.
- at det blir flere fysioterapeuter med kommunalt driftstilskudd.
- å styrke fastlegeordningen.
- at det etableres lærings- og mestringstilbud i alle kommuner som kan tilby trenings- og aktivitetstilbud, samt kost- og ernæringsveiledning for personer med funksjonsnedsettelse.
- at det opprettes flere tilrettelagte trenings- og fritidstilbud i kommunene.
- flere varmtvannsbasseng
- at det tilrettelegges for palliativ behandling i bolig ved livets slutfase.

10.3 Psykisk helse

Personer med CP viser seg, ifølge forskning, å være godt representert blant de som

har psykiske problemer. Vanskene ser ut til å være uavhengig av funksjonsnivå og alder.

Tilgangen til psykisk helsetjeneste må bli bedre. Vi trenger både å styrke det forebyggende arbeidet og at det skal bli enklere å få hjelp når man trenger den. Vi vil at psykiatere og psykologer i større grad enn i dag skal ha kompetanse på funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Vi vil også arbeide for at psykisk helse blir en del av den systematiske oppfølgingen både for barn og for voksne med CP. Vi opplever at mange med CP havner mellom to stoler i dagens oppfølgingstilbud, da veldig mange eksempelvis ikke får oppfølging i BUP, barne- og ungdomspsykiatrien.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at tilgangen til psykisk helsetjeneste blir enklere i dag.
- at psykisk helse blir en del av den systematiske oppfølgingen både for barn og for voksne med CP.
- at kommuner og helseforetak som utlyser hjemler for psykologspesialist sørger for tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å imøtekomme behov hos personer med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.
- at kommunene gir et tilbud om samtalegrupper/møteplasser for dem som vil snakke om temaer innenfor psykisk helse, fortrinnsvis gjennom lærings- og mestringssentrene.

11.0 Tilgjengelighet, teknologi, hjelpemidler og transport

11.1 Universell utforming og ny teknologi

Det haster med å gjøre offentlige bygg, utemiljøer, transportsystemer og IKT-løsninger universelt utformet. For å sikre framdrift må det lages forpliktende planer, settes konkrete tidsfrister og gis de nødvendige økonomiske bevilgninger. Vi vil også arbeide for at personer med CP kan ta del i den nye teknologiske utviklingen på lik linje med alle andre. Det er en utfordring i dag at enkelte personer med CP ikke får tilgang til enkelte digitale tjenester, som for eksempel Bank-ID.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at regjeringens helhetlige strategiplan for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse sørger for en forpliktende framdriftsplan for å gjøre Norge universelt utformet.
- at alle skoler og skolefritidsordninger skal være tilgjengelige, gjennom at «Veikart for universell utforming av nærskoler» blir gjennomført innen 2030.
- at det settes av betydelige midler til universell utforming av eksisterende bygg og at det etableres en ordning med tilpasningstilskudd for offentlige bygg.
- at andelen boliger med tilgjengelighetsstandard økes.
- at nye digitale plattformer blir universelt tilgjengelige.
- å erstatte vergemålsloven med en lov om beslutningstøtte

- at sanseforsterkende teknologi blir utviklet og tatt i bruk, ved blant å etterspørre teknologiprojekter som kan bedre levekårene for personer med CP.

11.2 Hjelpemidler og transport

Ulike tilretteleggingsordninger og hjelpemidler er helt essensielt for personer med CP og andre funksjonsnedsettelse for å kunne delta i samfunnet på lik linje med andre. Det er derfor viktig å beholde den statlige finansierte hjelpemiddelordningen, der de individuelle rettighetene er forankret i folketrygden.

Gode transportløsninger er viktig. I tillegg til å arbeide for en mer tilrettelagt kollektivtrafikk, vil vi også arbeide for bedre skyss- og transportløsninger, gode bilordninger og bedre parkeringsløsninger.

CP-foreningen vil arbeide for:

- at dagens hjelpemiddelordning opprettholdes som en statlig finansiert ordning, hjemlet i folketrygden og med faglig forankring i hjelpemiddelsentralene.
- at kollektivtrafikk prioriteres med tanke på både tilgjengelige transportmidler og holdeplasser.
- at ordningen med tilskudd til gruppe 1 bil utvides til å omfatte personer som har behov for bil for utføre dagliglivets funksjoner for å hindre en isolert tilværelse. Dette inkluderer også de som ikke er i arbeid eller utdanning.
- at ordningen med tilskudd til gruppe 2 bil forenkles og at leveringstiden går ned. Behovet for hjelpemidler bør ha større betydning.
- at gjenanskaffelsestida for bil reduseres.
- at man i større grad samordner ulike innvilgede transportstøtteordningene slik at det blir mindre tungvint og mer fleksibelt for den enkelte bruker.
- en nasjonal TT-ordning.
- at service og kvalitet ligger inne som kriterier i anbudsprosessene rundt TT-ordningen.
- at de som har behov for det får innvilget og å beholde HC-parkeringskort og ledsagerbevis.